

महाराष्ट्र शासन
सार्वजनिक बांधकाम विभाग
शासन निर्णय क्र.संकीर्ण २०२०/प्र.क्र.१०७/नियो-१अ
हुतात्मा राजगुरु चौक, मादाम कामा मार्ग,
मंत्रालय, मुंबई- ४०० ०३२
दिनांक :- २२ मे, २०२३.

प्रस्तावना:-

महाराष्ट्र राज्यात सुमारे ३ लाख कि.मी. इतक्या लांबीच्या रस्त्यांचे विस्तृत जाळे पसरले आहे. यापैकी सार्वजनिक बांधकाम विभागाकडे १ लाख कि.मी. इतक्या लांबीचे प्रमुख राज्य मार्ग, राज्यमार्ग व प्रमुख जिल्हा मार्ग आहेत.

सार्वजनिक बांधकाम विभागाच्या अखत्यारित येणा-या राज्यातील अस्तित्वातील रस्त्यांची (प्र.रा.मा.,रा.मा.,प्र.जि.मा. सुमारे १ लाख कि.मी. लांबी) नियतकालीन अनुशेष दुरुस्तीच्या वारंवारितेनुसार (Frequency) वेळीच दुरुस्ती करणे क्रमप्राप्त आहे. तथापि, अत्यंत मर्यादित निधीमुळे अपेक्षित वारंवारिता (Frequency) अथवा तात्काळ निकड भासल्यास अशी दुरुस्ती करणे शक्य होत नाही व परिणामी सदर रस्ते सतत क्षतीग्रस्त होतात. राज्यातील जास्त वाहतुक वर्दळ असलेल्या रस्त्यांवर अवजड वाहनांच्या रहदारीमुळे रस्ते खराब झाले आहेत.

सदरील वस्तुस्थिती विचारात घेता, रस्ते, बंदरे, विमानतळ, रेल्वे, मेट्रो, वीज इत्यादी २२ पायाभूत सुविधा विकास क्षेत्रांतील प्रकल्प राबविण्यासाठी व त्यासाठी निधी उभारण्यासाठी सार्वजनिक बांधकाम खात्यांतर्गत शासकीय मालकीच्या नवीन महामंडळाची स्थापना करण्याचा प्रस्ताव शासनाच्या विचाराधीन होता.

शासन निर्णय:-

१. रस्ते, बंदरे, विमानतळ, रेल्वे, मेट्रो, वीज इत्यादी विविध २२ पायाभूत सुविधा विकास क्षेत्रातील प्रकल्प राबविणे व त्यासाठी विविध स्रोतांमार्फत निधी उभारणे या प्रयोजनासाठी सार्वजनिक बांधकाम विभागांतर्गत "महाराष्ट्र राज्य पायाभूत सुविधा विकास महामंडळ" (Maharashtra State Infrastructure Development Corporation-MSIDC) या नावाने महामंडळाची स्थापना करण्यास शासन मान्यता देण्यात येत आहे. सदर महामंडळाची स्थापना कंपनी अधिनियम, २०१३ अन्वये करण्यात येईल.
२. प्रस्तावीत महामंडळाच्या (i) Memorandum of Association" व (ii) Articles of Association" (AOA) चे प्रारूपास संबंधित विभागाची संमती यथावकाश घेण्यास मान्यता देण्यात येत आहे.
३. महामंडळाचे अधिकृत भाग भांडवल रु.१०० कोटी राहणार असून शासन हिस्स्याचे ५१% इतके भागभांडवल टप्प्याटप्प्याने उपलब्ध करून देण्यास मान्यता देण्यात येत आहे.

४. उद्देश :-

४.१) राज्याच्या प्रचलित धोरणानुसार सुधारणा केलेल्या व आर्थिक दृष्ट्या सुसाध्य तसेच विभागाकडील रस्त्यांच्या जागेतून जाणाऱ्या सेवावाहिनी पासून मिळणारे भुईभाडे, विभागाच्या रस्त्यापासून देण्यात येणाऱ्या जोडरस्त्यांच्या परवानग्या यांवर आकारण्यात येणारे शुल्क, सुधारणा केलेल्या रस्त्यांच्या दोन्ही बाजूच्या २०० मीटर अंतरापर्यंतच्या जागांवर वृद्धीशुल्क (Betterment Charges), विभागाच्या मालकीच्या रस्त्यांच्या व इतर जागांवर जाहीरातीच्या हक्काच्या बदल्यात भुईभाडे आकारणे, विभागाच्या मालकीच्या जागांचे निश्चलीकरण (Monetization) करून निधी उभारणे, कर्ज स्वरूपात निधी उभारणे, मुळ गौण खनिजावर अतिरिक्त अधिभार, मोटार वाहन शुल्कात अतिरिक्त अधिभार, राज्य महामार्ग व प्रमुख जिल्हा मार्गाच्या मध्यापासून दोन्ही बाजूस ५०० मीटर अंतरापर्यंत किंवा वेळोवेळी नामनिर्देशित केल्यानुसार अंतराप्रमाणे असलेल्या जमीनीच्या खरेदी विक्री व्यवहारांवर अतिरिक्त अधिभार आकारणी या व अशा विविध नाविन्यपूर्ण स्रोतांद्वारे सार्वजनिक बांधकाम विभागामार्फत संकलन करून समर्पीत रस्ते व इमारती विकास व देखभाल पूरक निधी ची उभारणी करणे.

४.२) या उत्पन्नापैकी काही भागाचा वापर देखभाल दुरुस्तीसाठी करणे तसेच उर्वरित उत्पन्न व उपरोक्त प्रमाणे संकलीत होणाऱ्या निधीतून प्राधान्याने सार्वजनिक बांधकाम विभागाच्या अखत्यारीतील तालुका मुख्यालय ते तालुका मुख्यालय जोडणाऱ्या रस्त्यांची शासन मान्यतेने सुधारणा, रुंदीकरण, बळकटीकरण व मजबुतीकरण करणे आणि इतर महत्वाच्या निवडक रस्त्यांची, पुलांची व इमारतींची दुरुस्ती या कामांची सार्वजनिक बांधकाम विभागामार्फत अंमलबजावणी नियोजन, कार्यान्वयन, समन्वय व संनियंत्रण करणे.

४.३) सार्वजनिक खाजगी भागीदारी (PPP) ची कामे राबवण्यासाठी हे महामंडळ मुख्यत्वेकरून राज्याबाहेर इतर राज्यात काम करेल आणि शासन ते शासन जमा योगदान [Government to Government (G to G)] प्रकल्पांसाठी काम करणे.

४.४) MOU च्या मार्गाने किंवा स्पर्धात्मक बोलीद्वारे मिळविल्या जाणाऱ्या पायाभूत प्रकल्पांसाठी हे महामंडळ केंद्र आणि विविध राज्य सरकारांशी संपर्क साधेल.

४.५) राज्याबाहेरील कामांमधून मिळालेला नफा हा राज्य सार्वजनिक बांधकाम विभागाच्या (PWD) रस्त्यांच्या देखभाल आणि पुर्नबांधणीसाठी वापरला जाऊ शकतो. तसेच निर्माण होणारा अतिरिक्त महसूल टोल नसलेल्या राज्य सार्वजनिक बांधकाम विभागाच्या रस्त्यांसाठी टप्पाटप्प्याने विकसित करून वापरण्यात येईल.

४.६) मालमत्ता गहाण ठेऊन जमा केलेला निधी हा रस्त्यांच्या पुर्नबांधणीसाठीही वापरता येईल.

४.७) रस्त्यांची पुर्नबांधणी निधीच्या उपलब्धतेनुसार आणि राष्ट्रीय महामार्गाच्या मानकांनुसार केली जाईल आणि ती क्लस्टरमध्ये व विविध टप्प्यांत केली जाईल.

४.८) महामंडळ सार्वजनिक बांधकाम विभागाच्या काही रस्त्यांची पुर्नबांधणी करण्याव्यतिरीक्त UPSBC, IRCON, RVNL मॉडेलच्या धर्तीवर काम करेल. यामुळे महाराष्ट्रातील उपलब्ध कौशल्ये आणि साधन संपत्तीचा राष्ट्र उभारणीसाठी उपयोग करण्यात मदत होईल.

४.९) केंद्र शासनाच्या वित्त विभागाने २२ पायाभूत सुविधा विभागांचे पाच वर्षांचे नियोजन केले आहे (NIP) व याचे राजपत्र दि. २६ एप्रिल २०२१ रोजी निर्गमित केले आहे. या २२ क्षेत्रांच्या पायाभूत सुविधा विकासासाठी हे महामंडळ कार्यरत राहील.

५. सुधारणा करावयाच्या प्रकल्पांची निवड:-

५.१) "महाराष्ट्र राज्य पायाभूत सुविधा विकास महामंडळ" (MSIDC) मार्फत सार्वजनिक बांधकाम विभागाच्या अखत्यारितील तालुका व तालुका जोडणारे रस्ते, जास्त वाहतूक वर्दळ असलेल्या किंवा पर्यटन स्थळांना जोडणाऱ्या प्रमुख राज्य मार्ग, राज्यमार्ग, प्रमुख जिल्हा मार्ग यामधून निवड करण्यात येईल, तसेच विविध योजनांमधून रस्ते सुधारणा (Road Improvement) करण्यात आलेल्या रस्त्यांची (हायब्रीड ॲन्युईटी, आशियाई, विकास बँक) वाहतूक वर्दळीचा विचार करून निवड करण्यात येईल.

५.२) सार्वजनिक खाजगी भागीदारी (PPP) ची कामे राबवण्यासाठी हे महामंडळ मुख्यत्वेकरून इतर राज्यात काम करेल आणि शासन ते शासन जमा योगदान [Government to Government (G to G)] प्रकल्पांसाठी काम करेल.

६. महामंडळ अंतर्गत प्रकल्पांसाठी निधी उभारणे :-

६.१) सार्वजनिक बांधकाम विभागाच्या अखत्यारित असणा-या परंतू वापरात नसलेल्या विविध मालमत्तांचे जसे की, जमिनी, इमारती, उपकरणे आणि यंत्रसामग्री यांचे निश्चलीकरण (Monetization) करून खाजगी क्षेत्र/ बँकांकडून निधी याद्वारे निधी उभारण्यात येईल.

६.२) राज्याच्या प्रचलित धोरणनुसार सुधारणा केलेल्या व आर्थिक दृष्ट्या सुसाध्य तसेच विभागाकडील रस्त्यांच्या जागेतून जाणाऱ्या सेवावाहिनी पासून मिळणारे भुईभाडे, विभागाच्या रस्त्यापासून देण्यात येणाऱ्या जोडरस्त्यांच्या परवानग्या यांवर आकारण्यात येणारे शुल्क, विभागाच्या मालकीच्या रस्त्यांच्या व इतर जागांवर जाहीरातींच्या हक्काच्या बदल्यात भुईभाडे आकारणे, विभागाच्या मालकीच्या जागांचे निश्चलीकरण (Monetization) करून निधी उभारणे, कर्ज स्वरूपात निधी उभारणे, या व अशा विविध नाविन्यपूर्ण स्रोतांद्वारे सार्वजनिक बांधकाम विभागामार्फत संकलन करून समर्पीत रस्ते व इमारती विकास व देखभाल पूरक निधी ची उभारणी करण्यात येईल.

६.३) प्रस्तावित महामंडळासाठी पूरक निधी उपलब्ध करणे या प्रयोजनासाठी मूळ गौण खनिजावर अतिरिक्त अधिभार लावणे, सुधारणा केलेल्या रस्त्यांच्या दोन्ही बाजूच्या २०० मीटर अंतरापर्यंतच्या जागांवर वृद्धीशुल्क (Betterment Charges) लावणे, राज्य महामार्ग व प्रमुख जिल्हा मार्गाच्या मध्यापासून दोन्ही बाजूस ५०० मीटर अंतरापर्यंत किंवा वेळोवेळी नामनिर्देशित केल्यानुसार अंतराप्रमाणे असलेल्या जमीनीच्या खरेदी विक्री व्यवहारांवर अतिरिक्त मुद्राक शुल्क आकारणे व मोटार वाहन शुल्कावर अतिरिक्त अधिभार लावणे याबाबत अनुक्रमे महसूल व वन विभाग आणि परिवहन विभागाशी विचारविनिमय करून त्याबाबतची कार्यपद्धती निश्चित करण्यास मान्यता देण्यात येत आहे.

६.४) सार्वजनिक बांधकाम विभागाच्या ताब्यात असलेल्या शासकीय जमीनी महामंडळास वापर करण्यासाठी व व्यापारी तत्वावर विकसीत करण्यासाठी भाडे तत्वाने विहित कार्यपद्धतीन्वये हस्तांतरीत करण्यात येतील. अशा शासकीय जमिनीचा व्यापारी प्रयोजनासाठी उपयोग करून त्याद्वारे मिळणारे उत्पन्न व आर्थिक लाभ प्रकल्पांची निवड करून त्याची आर्थिक व तांत्रिक सुसाध्यता महामंडळाच्या अधिनस्त असलेल्या तज्ञ सल्लागारामार्फत करण्यात येईल.

७. महामंडळाकरिता मनुष्यबळ:-

"महाराष्ट्र राज्य पायाभूत सुविधा विकास महामंडळ" (MSIDC) या महामंडळाकरिता सार्वजनिक बांधकाम विभाग तसेच आवश्यकतेनुसार इतर विभागाकडील मनुष्यबळ प्रतिनियुक्तीद्वारे व आवश्यकता भासल्यास बाह्यस्रोताद्वारे उपलब्ध करण्यात येईल. महामंडळाकरिता खालील नमूद पदांवर अधिकारी व कर्मचारी नियुक्ती करण्यात येईल-

१.सहव्यवस्थापकीय संचालक-	१ (सा.बां.वि.कडून प्रतिनियुक्तीवर) (तांत्रिक-सचिव दर्जाचे)
२. मुख्य अभियंता-	२ (सा.बां.वि.कडून प्रतिनियुक्तीवर)
३. मुख्य वित्तीय अधिकारी-	१ (वित्त विभागाकडून प्रतिनियुक्तीवर/खाजगी क्षेत्रातून)
४. अधीक्षक अभियंता-	१ (सा.बां.वि.कडून प्रतिनियुक्तीवर)
५. प्रशासकीय अधिकारी-	१ (सा.बां.वि.कडून प्रतिनियुक्तीवर)
६. प्रादेशिक वेतन व लेखाधिकारी-	१ (वित्त विभागाकडून प्रतिनियुक्तीवर)
७.कंपनी सचिव-	१(बाह्ययंत्रणेद्वारे)
८. प्रादेशिक समन्वयक-	७ (बाह्ययंत्रणेद्वारे)
९. वरिष्ठ लेखाधिकारी -	३(बाह्ययंत्रणेद्वारे)
१०. स्वीय सहाय्यक-	४ (बाह्ययंत्रणेद्वारे)
११. वरिष्ठ लिपीक-	१(बाह्ययंत्रणेद्वारे)
१२. कनिष्ठ लिपीक-	३(बाह्ययंत्रणेद्वारे)
१३. टंकलेखक -	१०(बाह्ययंत्रणेद्वारे)
१४. शिपाई-	११(बाह्ययंत्रणेद्वारे)

८. संचालक मंडळ:-

महामंडळाच्या संचालक मंडळाची रचना खालीलप्रमाणे राहिल-

१	महामंडळाचे अध्यक्ष	मा.मंत्री (सा.बां.)
२	महामंडळाचे उपाध्यक्ष व व्यवस्थापकीय संचालक (VCMD)	अ.मु.स./प्र.स./सचिव (सा.बां) सचिव स्तरावरील अनुभव)
३	पदसिद्ध संचालक	सचिव (रस्ते)सा.बां.विभाग
४	पदसिद्ध संचालक	सचिव (बांधकामे) सा.बा.विभाग
५	संचालक	शासनाने नियुक्त केलेले ४ तज्ञ व इतर दोन संचालक
६	कार्यकारी संचालक(व्यवस्थापकीय संचालक जर अ.मु.स.स्तरावरील अधिकारी, उपाध्यक्ष व व्यवस्थापकीय संचालक असतील)	सार्वजनिक बांधकाम विभागांतर्गत महाराष्ट्र अभियांत्रिकी संवर्गातील शासनाने सचिव दर्जाचे एस-३०. रु.१४४२००-२१८००० या वेतनश्रेणीतील अधिकारी)

९. इतर तरतुदी:-

९.१.केंद्र शासनाच्या NIP मधील २२ क्षेत्रांपैकी हे महामंडळ मुख्यत्वेकरून;

अ. वाहतूक, दळणवळण व त्यासाठी लागणा-या पायाभूत सुविधा

ब. सामाजिक व व्यापारासाठीच्या पायाभूत सुविधा

क. पर्यटनासाठी लागणा-या पायाभूत सुविधा, अशा विविध क्षेत्रांसाठी कार्यारत राहिल.

९.२. महामंडळ (मर्यादीत) स्थापनेची प्राथमिक कार्यवाही व नोंदणी पूर्ण करण्यासाठी शासन स्तरावरून संचालक मंडळ स्थापन करण्याबाबत विनिर्देश देण्यात येतील.

९.३.महामंडळाच्या संचालक मंडळास खालीलप्रमाणे अधिकार देण्यात येत आहेत-

(अ) महामंडळ स्थापन करून कार्यान्वित करण्यासाठी आवश्यक असलेली सर्व कार्यवाही करणे.

(ब) महामंडळाचे मेमोरेंडम ऑफ असोसिएशन व आर्टीकल्स ऑफ असोसिएशन तयार करून शासनाची मान्यता घेणे व नोंदणीसाठी रजिस्टार ऑफ कंपनीज व कंट्रोलर ऑफ कॅपिटल इश्यूज यांचेकडे अर्ज करणे.

(क) शासनाकडून उपलब्ध करून दिले जाणारे भाग भांडवलाचे नियोजन करणे,

(ड) वर अधिरेखिलेल्या (अ) व (ब) मधील उद्देश्य साध्य करण्यासाठी उचित कार्यवाही करणे.

(इ) राष्ट्रीयकृत बँकेत महामंडळाचे नावे खाते उघडून त्या खात्यावर सुरुवातीस भाग भांडवलापोटी प्राप्त होणारी रक्कम जमा करणे.

उपरोक्त (इ) मध्ये नमूद खाते, सचिव (रस्ते) व सचिव (बांधकामे) यांचे संयुक्त नावाने राहणार असून त्याचा वापर करण्यासाठी अधिकार देण्यात येईल.

उपरोक्त उल्लेख केल्यानुसार संचालक मंडळास आवश्यक तेवढी तांत्रिक व अतांत्रिक कर्मचारीवृंदाची पदे शासनाच्या अनुमतीने निर्माण करण्याचे व अशी पदे नियमानुसार भरण्याचे अधिकार देण्यात येईल.

९.४. महामंडळाची औपचारीकरित्या नोंदणी झाल्यानंतर व त्याचे कामकाजास सुरुवात झाल्यानंतर शासनामार्फत आवश्यक वाटेल तेव्हा नवीन संचालक मंडळाची स्थापना करण्यात येईल. महामंडळाचे संचालक मंडळ गठित झाल्यानंतर सदर खाते महामंडळाच्या स्तरावर पूर्णपणे कार्यान्वित होईल.

सदरील शासन निर्णय नियोजन विभाग व वित्त विभागाशी विचारविनिमय करून निर्गमित करण्यात येत आहे.

सदर शासन निर्णय महाराष्ट्र शासनाच्या www.maharashtra.gov.in या संकेतस्थळावर उपलब्ध करण्यात आला असून त्याचा सांकेतांक २०२३०५२२१२४७५६९४१८ असा आहे. हा आदेश डिजिटल स्वाक्षरीने साक्षांकित करून काढण्यात येत आहे.

महाराष्ट्राचे राज्यपाल यांच्या आदेशानुसार व नावाने,

(ग.सं. कचरे)

अवर सचिव, महाराष्ट्र शासन

प्रति,

- १) मा.राज्यपाल, महाराष्ट्र राज्य यांचे प्रधान सचिव
- २) मा.मुख्यमंत्री, महाराष्ट्र राज्य यांचे अप्पर मुख्य सचिव

- ३) मा.उप मुख्यमंत्री (वित्त व नियोजन) यांचे सचिव, मंत्रालय, मुंबई
- ४) मा.मंत्री (सा.बां.) यांचे खाजगी सचिव, मंत्रालय, मुंबई
- ५) मा.मुख्य सचिव यांचे सह सचिव, मंत्रालय, मुंबई
- ६) अ.मु.स.(वित्त) यांचे स्वीय सहायक, नियोजन विभाग, मंत्रालय, मुंबई.
- ७) अ.मु.स.(सा.बां.) यांचे स्वीय सहायक, वित्त विभाग, मंत्रालय, मुंबई.
- ८) अ.मु.स.(नियोजन) यांचे स्वीय सहायक, वित्त विभाग, मंत्रालय, मुंबई.
- ९) सर्व मंत्रालयीन विभाग
- १०) सचिव (रस्ते / बांधकामे), यांचे स्वीय सहायक, सा.बां.विभाग, मंत्रालय, मुंबई
- ११) सर्व मुख्य अभियंता, सा.बां.प्रादेशिक विभाग
- १२) उप सचिव (रस्ते), यांचे स्वीय सहायक, सार्वजनिक बांधकाम विभाग, मंत्रालय, मुंबई.
- १३) उप सचिव (इमारती), सा.बां.विभाग, मंत्रालय, मुंबई.
- १४) सर्व अधीक्षक अभियंता, सा.बां.मंडळ
- १५) कार्यासन क्र.व्यय -११/अर्थबळ, वित्त विभाग, मंत्रालय, मुंबई
- १६) निवड नस्ती (नियोजन-१अ), सा.बां.विभाग, मंत्रालय, मुंबई.